

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาเลือกบังคับสาระการพัฒนาสังคม รายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับนี้ เรียบเรียงขึ้นตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเรียนฉบับนี้ มี 13 บท ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการลูกเสือไทย การลูกเสือโลก คุณธรรม จริยธรรมของลูกเสือ วินัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา ลูกเสือ กศน. กับจิตอาสา และการบริการ โครงการเชิงพัฒนาชุมชนและสังคม ทักษะลูกเสือ ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ การปฐมพยาบาล การเดินทางไกล การอยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีความเสียสละ รู้จักการบำเพ็ญประโยชน์ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชา ลูกเสือ กศน. ฉบับนี้ จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน สามารถบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับ และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

บริษัท สำนักพิมพ์อมตะ จำกัด

สารบัญ

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำอธิบายรายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021)	ค
รายละเอียดคำอธิบายรายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021)	ง
คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน	จ
โครงสร้างรายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021)	ฉ
แบบทดสอบก่อนเรียน	ช
บทที่ 1 ลูกเสือกับการพัฒนา	1
เรื่องที่ 1 สาระสำคัญของการลูกเสือ	1
เรื่องที่ 2 ความสำคัญของการลูกเสือกับการพัฒนา	2
เรื่องที่ 3 ลูกเสือกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี	5
กิจกรรมท้ายบทที่ 1	6
บทที่ 2 การลูกเสือไทย	8
เรื่องที่ 1 ประวัติลูกเสือไทย	8
เรื่องที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคณะลูกเสือแห่งชาติ	15
กิจกรรมท้ายบทที่ 2	18
บทที่ 3 การลูกเสือโลก	19
เรื่องที่ 1 ประวัติผู้ให้กำเนิดลูกเสือโลก	19
เรื่องที่ 2 องค์การลูกเสือโลก	21
เรื่องที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการลูกเสือไทยกับการลูกเสือโลก	24
กิจกรรมท้ายบทที่ 3	25
บทที่ 4 คุณธรรม จริยธรรมของลูกเสือ	27
เรื่องที่ 1 คำปฏิญาณ กฎ และคติพจน์ของลูกเสือ	27
เรื่องที่ 2 คุณธรรม และจริยธรรม จากคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ	30
เรื่องที่ 3 การนำคำปฏิญาณ และกฎของลูกเสือมาใช้ในชีวิตประจำวัน	31
กิจกรรมท้ายบทที่ 4	32
บทที่ 5 วินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย	35
เรื่องที่ 1 วินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย	35
เรื่องที่ 2 ผลกระทบจากการขาดวินัยและการขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย	36

สารบัญ (ต่อ)

เรื่องที่ 3 แนวทางการเสริมสร้างวินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย	36
เรื่องที่ 4 ระบบหมู่ลูกเสือ	37
เรื่องที่ 5 การพัฒนาภาวะผู้นำ – ผู้ตาม	39
กิจกรรมท้ายบทที่ 5	42
บทที่ 6 ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา	45
เรื่องที่ 1 ลูกเสือ กศน.	45
เรื่องที่ 2 ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา	46
เรื่องที่ 3 บทบาทหน้าที่ของลูกเสือ กศน. ที่มีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม	47
เรื่องที่ 4 บทบาทหน้าที่ของลูกเสือ กศน. ที่มีต่อสถาบันหลักของชาติ	48
กิจกรรมท้ายบทที่ 6	49
บทที่ 7 ลูกเสือ กศน. กับจิตอาสา และการบริการ	51
เรื่องที่ 1 จิตอาสา และการบริการ	51
เรื่องที่ 2 หลักการของจิตอาสา และการบริการ	52
เรื่องที่ 3 การปฏิบัติตนในฐานะลูกเสือ กศน. เพื่อเป็นจิตอาสา และการให้บริการ	52
เรื่องที่ 4 กิจกรรมจิตอาสา และการให้บริการของลูกเสือ กศน.	54
กิจกรรมท้ายบทที่ 7	55
บทที่ 8 การเขียนโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม	58
เรื่องที่ 1 โครงการเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม	58
เรื่องที่ 2 ลักษณะของโครงการ	58
เรื่องที่ 3 องค์ประกอบของโครงการ	59
เรื่องที่ 4 ขั้นตอนการเขียนโครงการ	60
เรื่องที่ 5 การดำเนินงานตามโครงการ	63
เรื่องที่ 6 การสรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการเพื่อการนำเสนอต่อที่ประชุม	64
กิจกรรมท้ายบทที่ 8	66
บทที่ 9 ทักษะลูกเสือ	73
เรื่องที่ 1 แผนที่ – เข็มทิศ	73
เรื่องที่ 2 การใช้แผนที่ – เข็มทิศ	74
เรื่องที่ 3 การใช้ Google Map	77
เรื่องที่ 4 เว็บบล็อกและการผูกแน่น	78
กิจกรรมท้ายบทที่ 9	86

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 10 ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ	90
เรื่องที่ 1 ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ	90
เรื่องที่ 2 หลักการ การเฝ้าระวังเบื้องต้นในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ	90
เรื่องที่ 3 การช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุความไม่ปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ	91
เรื่องที่ 4 การปฏิบัติตนตามหลักความปลอดภัย	92
กิจกรรมท้ายบทที่ 10	94
บทที่ 11 การปฐมพยาบาล	96
เรื่องที่ 1 การปฐมพยาบาล	96
เรื่องที่ 2 วิธีการปฐมพยาบาลกรณีต่าง ๆ	96
เรื่องที่ 3 การวัดสัญญาณชีพและการประเมินเบื้องต้น	101
เรื่องที่ 4 การช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน	102
กิจกรรมท้ายบทที่ 11	108
บทที่ 12 การเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย	112
เรื่องที่ 1 การเดินทางไกล	112
เรื่องที่ 2 การอยู่ค่ายพักแรม	113
เรื่องที่ 3 ชีวิตชาวค่าย	113
เรื่องที่ 4 การจัดการค่ายพักแรม	123
กิจกรรมท้ายบทที่ 12	126
บทที่ 13 การฝึกปฏิบัติการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย	129
- กิจกรรมการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย	129
- แผนการปฏิบัติกิจกรรมการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย	130
กิจกรรมท้ายบทที่ 13	133
แบบทดสอบหลังเรียน	136
เฉลยแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน กิจกรรมท้ายบท	138
บรรณานุกรม	147
ที่มาของภาพและข้อมูล	153

คำอธิบายรายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021) จำนวน 3 หน่วยกิต
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มาตรฐานการเรียนรู้ระดับ

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง ในทวีปเอเชีย และนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อความมั่นคงของชาติ
2. มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศในทวีปเอเชีย
3. มีความรู้ ความเข้าใจ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย กฎระเบียบของประเทศเพื่อนบ้าน
4. มีความรู้ ความเข้าใจหลักการพัฒนาชุมชน สังคม สามารถวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ปัจจุบัน

ศึกษาและฝึกทักษะเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

1. ลูกเสือกับการพัฒนา
2. การลูกเสือไทย
3. การลูกเสือโลก
4. คุณธรรม จริยธรรมของลูกเสือ
5. วินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย
6. ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา
7. ลูกเสือ กศน. กับจิตอาสา และการบริการ
8. การเขียนโครงการเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม
9. ทักษะลูกเสือ
10. ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ
11. การปฐมพยาบาล
12. การเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย
13. การฝึกปฏิบัติการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ศึกษาค้นคว้าจากตำราเอกสาร แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สื่อเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต และสื่อที่หลากหลาย วิทยากร ผู้รู้ ประชาชนชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ จัดกลุ่มศึกษา ค้นคว้า อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาออกสถานที่ นิทรรศการ สาธิต ฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่/ชุมชน การฝึกปฏิบัติการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย จัดทำโครงการ วางแผนและร่วมกันศึกษาจัดทำโครงการ แก้ปัญหาจริงในชุมชน การฝึกปฏิบัติการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย

การวัดและประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความสนใจ ความตั้งใจ ความรับผิดชอบ การปฏิบัติจริง การปฏิบัติจริง การปฏิบัติงานกลุ่ม ความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม แฟ้มสะสมงาน ใบงาน ชิ้นงาน ผลงานแบบทดสอบ ผลการฝึกปฏิบัติการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย

รายละเอียดคำอธิบายรายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021) จำนวน 3 หน่วยกิต
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มาตรฐานการเรียนรู้ระดับ

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครองในทวีปเอเชีย สามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ เพื่อความมั่นคงของชาติ
2. มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศในทวีปเอเชีย
3. มีความรู้ ความเข้าใจ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย กฎระเบียบของประเทศเพื่อนบ้าน
4. มีความรู้ ความเข้าใจหลักการพัฒนาชุมชน สังคม สามารถวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ปัจจุบัน

ที่	หัวข้อ	ตัวชี้วัด	เนื้อหา	จำนวน (ชั่วโมง)
1	ลูกเสือกับการพัฒนา	1. อธิบายสาระสำคัญของการลูกเสือ 2. อธิบายความสำคัญของการลูกเสือกับการพัฒนา 3. อภิปรายความเป็นพลเมืองดีในทัศนะของลูกเสือ	1. สาระสำคัญของการลูกเสือ 1.1 วัตถุประสงค์ของการพัฒนา ลูกเสือ 1.2 หลักการสำคัญของการลูกเสือ 2. ความสำคัญของการลูกเสือกับการพัฒนา 2.1 การพัฒนาตนเอง 2.2 การพัฒนาสัมพันธภาพ ระหว่างบุคคล 2.3 การพัฒนาสัมพันธภาพภายใน ชุมชนและสังคม 3. ลูกเสือกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี 3.1 ความหมายของพลเมืองดี 3.2 ความเป็นพลเมืองดีในทัศนะ ของการลูกเสือ	2

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	เนื้อหา	จำนวน (ชั่วโมง)
2	การลูกเสือไทย	1. อธิบายประวัติลูกเสือไทย 2. อธิบายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคณะลูกเสือแห่งชาติ	1. ประวัติลูกเสือไทย 1.1 พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 1.2 กำเนิดลูกเสือไทย 1.3 กิจการลูกเสือไทยแต่ละยุค 2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคณะลูกเสือแห่งชาติ 2.1 คณะลูกเสือแห่งชาติ 2.2 การบริหารงานของคณะลูกเสือแห่งชาติ 2.3 การลูกเสือในสถานศึกษา	3
3	การลูกเสือโลก	1. อธิบายประวัติผู้ให้กำเนิดลูกเสือโลก 2. อธิบายความสำคัญขององค์การลูกเสือโลก 3. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการลูกเสือไทยกับการลูกเสือโลก	1. ประวัติผู้ให้กำเนิดลูกเสือโลก 2. องค์การลูกเสือโลก 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการลูกเสือไทยกับการลูกเสือโลก	3
4	คุณธรรม จริยธรรมของลูกเสือ	1. อธิบายคำปฏิญาณ กฎ และคติพจน์ของลูกเสือ 2. ระบุคุณธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 3. ยกตัวอย่างการนำคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือมาใช้ในชีวิตประจำวัน	1. คำปฏิญาณ กฎ และคติพจน์ของลูกเสือ 2. คุณธรรม จริยธรรมจากคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 3. การนำคำปฏิญาณ และกฎของลูกเสือมาใช้ในชีวิตประจำวัน	6

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	เนื้อหา	จำนวน (ชั่วโมง)
5	วินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย	<ol style="list-style-type: none"> อธิบายความหมาย และความสำคัญของวินัย อธิบายผลกระทบจากการขาดวินัย ยกตัวอย่างแนวทางการเสริมสร้างวินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย อธิบายระบบหมู่ลูกเสือ อธิบายการพัฒนาภาวะผู้นำ – ผู้ตาม 	<ol style="list-style-type: none"> วินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย <ol style="list-style-type: none"> ความหมายของวินัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสำคัญของวินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ผลกระทบจากการขาดวินัย แนวทางการเสริมสร้างวินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ระบบหมู่ลูกเสือ การพัฒนาภาวะผู้นำ – ผู้ตาม 	6
6	ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา	<ol style="list-style-type: none"> อธิบายความเป็นมา และความสำคัญของลูกเสือ กศน. อธิบายลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา อธิบายบทบาทหน้าที่ของลูกเสือ กศน. ที่มีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม ระบุบทบาทหน้าที่ของลูกเสือ กศน. ที่มีต่อสถาบันหลักของชาติ 	<ol style="list-style-type: none"> ลูกเสือ กศน. <ol style="list-style-type: none"> ความเป็นมาของลูกเสือ กศน. ความสำคัญของลูกเสือ กศน. ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา บทบาทหน้าที่ของลูกเสือ กศน. ที่มีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม บทบาทหน้าที่ของลูกเสือ กศน. ที่มีต่อสถาบันหลักของชาติ 	6

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	เนื้อหา	จำนวน (ชั่วโมง)
7	ลูกเสือ กศน. กับจิตอาสา และการบริการ	<p>1. อธิบายความหมาย และ ความสำคัญของจิตอาสาและการบริการ</p> <p>2. อธิบายหลักการของ จิตอาสา และการบริการ</p> <p>3. เสนอผลการปฏิบัติตนใน ฐานะลูกเสือ กศน. เพื่อเป็น จิตอาสา และการให้บริการ</p> <p>4. ยกตัวอย่างกิจกรรม จิตอาสา และการให้บริการ ของลูกเสือ กศน. อย่างน้อย 2 กิจกรรม</p>	<p>1. จิตอาสา และการบริการ</p> <p>1.1 ความหมายของจิตอาสา</p> <p>1.2 ความสำคัญของจิตอาสา</p> <p>1.3 ความหมายของการบริการ</p> <p>1.4 ความสำคัญของการบริการ</p> <p>2. หลักการของจิตอาสา และการ บริการ</p> <p>2.1 หลักการของจิตอาสา</p> <p>2.2 หลักการของการบริการ</p> <p>3. การปฏิบัติตนในฐานะลูกเสือ กศน. เพื่อเป็นจิตอาสา และการให้บริการ</p> <p>4. กิจกรรมจิตอาสา และการ ให้บริการของลูกเสือ กศน.</p>	12
8	การเขียนโครงการ เพื่อพัฒนาชุมชนและ สังคม	<p>1. อธิบายความหมาย ความสำคัญของโครงการ</p> <p>2. จำแนกลักษณะของ โครงการ</p> <p>3. ระบุองค์ประกอบของ โครงการ</p> <p>4. อธิบายขั้นตอนการเขียน โครงการ</p>	<p>1. โครงการเพื่อพัฒนาชุมชนและ สังคม</p> <p>1.1 ความหมายของโครงการ</p> <p>1.2 ความสำคัญของโครงการ</p> <p>2. ลักษณะของโครงการ</p> <p>3. องค์ประกอบของโครงการ</p> <p>4. ขั้นตอนการเขียนโครงการ</p>	12

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	เนื้อหา	จำนวน (ชั่วโมง)
		5. บอกขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ 6. อภิปรายผลการดำเนินงานตามโครงการและการนำเสนอ	5. การดำเนินการตามโครงการ 6. การสรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการเพื่อนำเสนอ	
9	ทักษะลูกเสือ	1. อธิบายความหมายและความสำคัญของแผนที่ – เข็มทิศ 2. อธิบายส่วนประกอบของเข็มทิศ 3. อธิบายวิธีการใช้ Google Map 4. อธิบายความหมาย และความสำคัญของเงื่อนเชือก และการผูกแน่น 5. ผูกเงื่อนเชือก บอกชื่อเงื่อนและบอกประโยชน์ของเงื่อนเชือกนั้น ๆ อย่างน้อย 5 เงื่อน 6. สาธิตวิธีผูกแน่น 1 วิธี	1. แผนที่ – เข็มทิศ 1.1 ความหมาย และความสำคัญของแผนที่ 1.2 ความหมาย และความสำคัญของเข็มทิศ 2. วิธีการใช้แผนที่ – เข็มทิศ 2.1 วิธีการใช้แผนที่ 2.2 วิธีการใช้เข็มทิศ 3. วิธีการใช้ Google Map 4. เงื่อนเชือกและการผูกแน่น 4.1 ความหมายของเงื่อนเชือก และการผูกแน่น 4.2 ความสำคัญของเงื่อนเชือก และการผูกแน่น 4.3 การผูกเงื่อนเชือกและการผูกแน่น	6
10	ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ	1. อธิบายความหมาย และความสำคัญของความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ	1. ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ 1.1 ความหมายของความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ	6

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	เนื้อหา	จำนวน (ชั่วโมง)
		2. บอกหลักการ วิธีการ ใฝ่ระวังเบื้องต้นในการเข้า ร่วมกิจกรรมลูกเสือ 3. อธิบายสถานการณ์หรือ โอกาสที่จะเกิดความไม่ ปลอดภัยในการเข้าร่วม กิจกรรมลูกเสือ 4. อธิบายและยกตัวอย่าง การปฏิบัติตนตามหลัก ความปลอดภัย	1.2 ความสำคัญ ของความปลอดภัยในการเข้าร่วม กิจกรรมลูกเสือ 2. หลักการ วิธีการในการใฝ่ระวัง เบื้องต้นในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ 3. การช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุความไม่ ปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรม ลูกเสือ 4. การปฏิบัติตนตามหลัก ความปลอดภัย	
11	การปฐมพยาบาล	1. อธิบายความหมายและ ความสำคัญของการปฐม พยาบาล 2. อธิบายวิธีการปฐม พยาบาลกรณีต่าง ๆ อย่างน้อย 3 วิธี 3. อธิบายวิธีการวัด สัญญาณชีพและการประเมิน เบื้องต้น	1. การปฐมพยาบาล 1.1 ความหมายของการ ปฐมพยาบาล 1.2 ความสำคัญของการ ปฐมพยาบาล 1.3 หลักการของการปฐมพยาบาล 2. วิธีการปฐมพยาบาลกรณีต่าง ๆ 2.1 อุบัติเหตุ 2.2 ภาวะการเจ็บป่วยโดย ปัจจุบัน 2.3 พิษแมลงสัตว์กัดต่อย 2.4 ถูกทำร้าย 3. การวัดสัญญาณชีพและการ ประเมินเบื้องต้น 3.1 การวัดสัญญาณชีพ	12

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	เนื้อหา	จำนวน (ชั่วโมง)
		4. สาธิตวิธีการช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน	3.2 การประเมินเบื้องต้น 4. การช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน	
12	การเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และ ชีวิตชาวค่าย	1. อธิบายความหมายของ การเดินทางไกล 2. อธิบายความหมายของ การอยู่ค่ายพักแรม 3. อธิบายการใช้เครื่องมือ สำหรับชีวิตชาวค่าย	1. การเดินทางไกล 1.1 ความหมายของการ เดินทางไกล 1.2 วัตถุประสงค์ของการ เดินทางไกล 1.3 หลักการของการเดินทางไกล 1.4 การบรรจุเครื่องหลังสำหรับ การเดินทางไกล 2. การอยู่ค่ายพักแรม 2.1 ความหมายของการอยู่ค่าย พักแรม 2.2 วัตถุประสงค์ของการอยู่ค่าย พักแรม 2.3 หลักการของการอยู่ค่าย พักแรม 3. ชีวิตชาวค่าย 3.1 เครื่องมือ และเครื่องใช้ที่ จำเป็นสำหรับชีวิตชาวค่าย 3.2 การสร้างครัวชาวค่าย 3.3 การสร้างเตาประเภทต่าง ๆ 3.4 การประกอบอาหารแบบ ชาวค่าย 3.5 การกางเต็นท์ และการเก็บ เต็นท์ชนิดต่าง ๆ	6

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	เนื้อหา	จำนวน (ชั่วโมง)
		4. อธิบายวิธีการจัดการ ค่ายพักแรม	4. การจัดการค่ายพักแรม 4.1 การวางแผนค่ายพักแรม 4.2 การสุขาภิบาลในค่ายพักแรม	
13	การฝึกปฏิบัติ การเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย	1. วางแผนและปฏิบัติ กิจกรรมการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิต ชาวค่าย ทุกกิจกรรม 2. ใช้ชีวิตชาวค่ายร่วมกับ ผู้อื่นในค่ายพักแรมได้อย่าง สนุกสนานและมีความสุข	กิจกรรมการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย 1. กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม และ อุดมการณ์ลูกเสือ 2. กิจกรรมสร้างค่ายพักแรม 3. กิจกรรมชีวิตชาวค่าย 4. กิจกรรมฝึกทักษะลูกเสือ 5. กิจกรรมกลางแจ้ง 6. กิจกรรมนันทนาการ และชุมนุม รอบกองไฟ 7. กิจกรรมนำเสนอผล การดำเนินงานตามโครงการที่ได้ ดำเนินการมาก่อนการเข้าค่าย	40

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาเลือกบังคับสาระการพัฒนาสังคม รายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้เรียนนอกระบบ

ในการศึกษาหนังสือเรียน รายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021) ผู้เรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาและทำความเข้าใจในหัวข้อสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและขอบข่ายเนื้อหา

2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียดและฝึกปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนด ถ้ายังไม่มั่นใจว่าปฏิบัติตามกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ควรย้อนกลับไปทำความเข้าใจเนื้อหานั้นอีกครั้งก่อนศึกษาเรื่องต่อไป

3. ทำกิจกรรมท้ายเรื่องให้ครบทุกเรื่อง เพื่อเป็นการสรุปความรู้ที่ได้รับ ผู้เรียนสามารถตรวจสอบและทบทวนกับครู เพื่อน และผู้รู้

4. หนังสือเรียนเล่มนี้มี 13 บท คือ

บทที่ 1 ลูกเสือกับการพัฒนา

บทที่ 2 การลูกเสือไทย

บทที่ 3 การลูกเสือโลก

บทที่ 4 คุณธรรม จริยธรรมของลูกเสือ

บทที่ 5 วินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย

บทที่ 6 ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา

บทที่ 7 ลูกเสือ กศน. กับจิตอาสา และการบริการ

บทที่ 8 การเขียนโครงการเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม

บทที่ 9 ทักษะลูกเสือ

บทที่ 10 ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ

บทที่ 11 การปฐมพยาบาล

บทที่ 12 การเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย

บทที่ 13 การฝึกปฏิบัติการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย

โครงสร้างรายวิชา ลูกเสือ กศน. (สค22021)
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สาระสำคัญ

1. ลูกเสือกับการพัฒนา
2. การลูกเสือไทย
3. การลูกเสือโลก
4. คุณธรรม จริยธรรมของลูกเสือ
5. วินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย
6. ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา
7. ลูกเสือ กศน. กับจิตอาสา และการบริการ
8. การเขียนโครงการเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม
9. ทักษะลูกเสือ
10. ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ
11. การปฐมพยาบาล
12. การเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย
13. การฝึกปฏิบัติการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายสาระสำคัญของการลูกเสือ
2. อธิบายความสำคัญของการลูกเสือกับการพัฒนา
3. อภิปรายความเป็นพลเมืองดีในทัศนะของลูกเสือ
4. อธิบายประวัติลูกเสือไทย
5. อธิบายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคณะลูกเสือแห่งชาติ
6. อธิบายประวัติผู้ให้กำเนิดลูกเสือโลก
7. อธิบายความสำคัญขององค์การลูกเสือโลก
8. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการลูกเสือไทยกับการลูกเสือโลก
9. อธิบายคำปฏิญาณ กฎ และคติพจน์ของลูกเสือ
10. ระบุคุณธรรมและจริยธรรมที่เกิดจากคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ
11. ยกตัวอย่างการนำคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือมาใช้ในชีวิตประจำวัน
12. อธิบายความหมาย และความสำคัญของวินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย
13. อธิบายผลกระทบจากการขาดวินัยและการขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย
14. ยกตัวอย่างแนวทางการเสริมสร้างวินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย

15. อธิบายระบบหมู่ลูกเสือ
16. อธิบายการพัฒนาภาวะผู้นำ – ผู้ตาม
17. อธิบายความเป็นมา และความสำคัญของลูกเสือ กศน.
18. อธิบายลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา
19. อธิบายบทบาทหน้าที่ของลูกเสือ กศน. ที่มีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม
20. ระบุบทบาทหน้าที่ของลูกเสือ กศน. ที่มีต่อสถาบันหลักของชาติ
21. อธิบายความหมาย และความสำคัญของจิตอาสาและการบริการ
22. อธิบายหลักการของจิตอาสา และการบริการ
23. เสนอผลการปฏิบัติตนในฐานะลูกเสือ กศน. เพื่อเป็นจิตอาสา และการให้บริการ
24. ยกตัวอย่างกิจกรรมจิตอาสา และการให้บริการของลูกเสือ กศน. อย่างน้อย 2 กิจกรรม
25. อธิบายความหมาย และความสำคัญของโครงการ
26. จำแนกลักษณะของโครงการ
27. ระบุองค์ประกอบของโครงการ
28. อธิบายขั้นตอนการเขียนโครงการ
29. บอกขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ
30. อภิปรายผลการดำเนินงานตามโครงการและการนำเสนอ
31. อธิบายความหมายและความสำคัญของแผนที่ – เข็มทิศ
32. อธิบายส่วนประกอบของเข็มทิศ
33. อธิบายการใช้ Google Map
34. อธิบายความหมาย และความสำคัญของเงื่อนเชือกและการผูกแน่น
35. ผูกเงื่อนเชือกและบอกชื่อเงื่อนและบอกประโยชน์ของเงื่อนเชือกนั้น ๆ อย่างน้อย 5 เงื่อน
36. สาธิตวิธีผูกแน่น 1 วิธี
37. อธิบายความหมาย และความสำคัญของความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ
38. บอกหลักการ การเฝ้าระวังเบื้องต้นในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ
39. อธิบายสถานการณ์หรือโอกาสที่จะเกิดความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ
40. อธิบายและยกตัวอย่างการปฏิบัติตนตามหลักความปลอดภัย
41. อธิบายความหมายและความสำคัญของการปฐมพยาบาล
42. อธิบายวิธีการปฐมพยาบาลกรณีต่าง ๆ อย่างน้อย 3 วิธี
43. อธิบายการวัดสัญญาณชีพและการประเมินเบื้องต้น
44. สาธิตการช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน
45. อธิบายความหมายของการเดินทางไกล
46. อธิบายความหมายของการอยู่ค่ายพักแรม
47. อธิบายการใช้เครื่องมือสำหรับชีวิตชาวค่าย

48. อธิบายการจัดการค่ายพักแรม
49. วางแผนและปฏิบัติกิจกรรมการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย ทุกกิจกรรม
50. ใช้ชีวิตชาวค่ายร่วมกับผู้อื่นในค่ายพักแรมได้อย่างสนุกสนานและมีความสุข

ขอบข่ายเนื้อหา

- บทที่ 1 ลูกเสือกับการพัฒนา
- บทที่ 2 การลูกเสือไทย
- บทที่ 3 การลูกเสือโลก
- บทที่ 4 คุณธรรม จริยธรรมของลูกเสือ
- บทที่ 5 วินัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- บทที่ 6 ลูกเสือ กศน. กับการพัฒนา
- บทที่ 7 ลูกเสือ กศน. กับจิตอาสา และการบริการ
- บทที่ 8 การเขียนโครงการเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม
- บทที่ 9 ทักษะลูกเสือ
- บทที่ 10 ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ
- บทที่ 11 การปฐมพยาบาล
- บทที่ 12 การเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย
- บทที่ 13 การฝึกปฏิบัติการเดินทางไกล อยู่ค่ายพักแรม และชีวิตชาวค่าย

แบบทดสอบก่อนเรียน

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

- ข้อใดไม่ใช่คำปฏิญาณของลูกเสือ
  - ข้าจะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ
  - ข้าจะปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ
  - ข้าจะประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ
  - ข้าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- กองลูกเสือกองแรกของโลกตั้งขึ้นที่ประเทศใด
  - ประเทศอังกฤษ
  - ประเทศเบลเยียม
  - ประเทศเยอรมนี
  - ประเทศอิตาลี
- การพัฒนาศักยภาพของบุคคลของขบวนการลูกเสือทั่วโลก คือข้อใด
  - การพัฒนาทางด้านร่างกาย
  - การพัฒนาทางด้านจิตใจและอารมณ์
  - การพัฒนาทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม
  - ถูกทุกข้อ
- ความเป็นพลเมืองดีในทัศนะของลูกเสือ คือข้อใด
  - การมีความรู้ทางวิชาการ
  - การเป็นผู้นำครอบครัวที่ดี
  - การพัฒนาความคิด คิดดี ทำดี มีจิตสาธารณะ
  - ไม่มีข้อถูก
- คติพจน์ของลูกเสือวิสามัญ คือข้อใด
  - บริการ
  - มองการณ์ไกล
  - จงทำดี
  - จงเตรียมพร้อม

6. เงื่อนไขที่ช่วยผู้ตกคนให้ลงจากที่สูง คือข้อใด
- ก. เก้าอี้
  - ข. ผูกทแยง
  - ค. พีรอต
  - ง. ผูกซุง
7. เพราะเหตุใดจึงต้องแต่งกายให้รัดกุมก่อนร่วมกิจกรรมผจญภัยทางบก
- ก. เพื่อให้มีความทันสมัย
  - ข. เพื่อให้เกิดความคล่องตัว
  - ค. เพื่อให้เกิดความสวยงาม
  - ง. เพื่อความสะดวกสบาย
8. ข้อใดคือองค์ประกอบของสัญญาณชีพ
- ก. อัตราการหายใจ อุณหภูมิร่างกาย ความดันโลหิต
  - ข. ชีพจร อัตราการหายใจ อุณหภูมิร่างกาย ความดันโลหิต
  - ค. ชีพจร อุณหภูมิร่างกาย ม่านตา
  - ง. ชีพจร อัตราการหายใจ
9. กิจกรรมใดที่ปลอดภัยที่สุด
- ก. การเดินทางไกล
  - ข. การประกอบอาหารด้วยเตาฟืน
  - ค. การสร้างค่าย
  - ง. วาดภาพกิจกรรมยามว่าง
10. สิ่งที่ทำให้ลูกเสือ กศน. รู้สึกปลอดภัยในการอยู่ค่ายพักแรม คือข้อใด
- ก. มีการเรียนเกี่ยวกับทักษะลูกเสือ
  - ข. มีกิจกรรมสันทนาการ
  - ค. มาตรการที่เป็นมาตรฐาน
  - ง. ให้มีเวรยามรักษาความปลอดภัย

บทที่ 1

ลูกเสือกับการพัฒนา

ภาพที่ 1 กิจกรรมลูกเสือ

เรื่องที่ 1 สาระสำคัญของการลูกเสือ

องค์การลูกเสือโลก สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความมีเอกภาพ (UNITY) และเป็นแกนกลางให้องค์การสมาชิกฯ ทั่วโลก ได้พัฒนากิจการลูกเสือของตนให้มีความก้าวหน้า เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนของชาติเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและประเทศชาติ โดยสาระสำคัญของการลูกเสือประกอบด้วย

- วัตถุประสงค์ของการพัฒนาลูกเสือ
- หลักการสำคัญของการลูกเสือ

1.1 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาลูกเสือ

เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจและศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบและช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคีและเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศชาติตามแนวทางดังต่อไปนี้

- 1) ให้มีนิสัยในการสังเกตจดจำ เชื่อฟัง และพึ่งตนเอง
- 2) ให้ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์
- 4) ให้รู้จักทำการฝีมือ และฝึกฝนให้ทำกิจการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
- 5) ให้รู้จักรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณีวัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติ

1.2 หลักการสำคัญของการลูกเสือ

คณะลูกเสือแห่งชาติ (The National Scout Organization of Thailand : NSOT) ได้จัดทะเบียนเป็นสมาชิกขององค์การลูกเสือโลก เมื่อ พ.ศ. 2465 ดังนั้น ในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การลูกเสือโลก จะต้องปฏิบัติตามหลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีการของลูกเสือตามที่องค์การลูกเสือโลกได้กำหนดอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาต้องยึดมั่นในวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พุทธศักราช 2551 (มาตรา 8) ดังนี้ คณะลูกเสือแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคี และมีความเจริญก้าวหน้า เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศชาติ ตามแนวทางดังต่อไปนี้

- (1) ให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื่อฟังและฟังตนเอง
- (2) ให้ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- (3) ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์
- (4) ให้รู้จักทำการ และฝึกฝนให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
- (5) ให้รู้จักรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติ

นอกจากนี้ ธรรมนูญของลูกเสือโลก มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักการสำคัญของการลูกเสือไว้ 8 ประการ คือ

- หน้าที่ต่อพระเจ้าเป็นเจ้า/ศาสนา
- ความจงรักภักดีต่อประเทศชาติของตนเอง
- ความศรัทธาในมิตรภาพและความเป็นพี่น้องของลูกเสือทั่วโลก
- การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น
- การยอมรับและปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ
- การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ
- ความเป็นอิสระต่อบรรดาอิทธิพลทางการเมือง
- มีกำหนดการพิเศษสำหรับฝึกอบรมเด็กชายและคนหนุ่มเพื่อให้เป็นพลเมืองดี รู้จักหน้าที่

รับผิดชอบ โดยอาศัยวิธีการระบบหมู่ ระบบกลุ่ม การทดสอบเป็นขั้น ๆ และเครื่องหมายวิชาพิเศษ และกิจกรรมกลางแจ้ง

หลักการสำคัญของลูกเสือโลก คือ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และรู้จักบำเพ็ญตน ให้เป็นประโยชน์ด้านสังคม โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

เรื่องที่ 2 ความสำคัญของการลูกเสือกับการพัฒนา

การลูกเสือ เป็นการอาสาสมัครทำงานให้การศึกษาพัฒนาศักยภาพบุคคลทั่วไป โดยไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในเรื่องเชื้อชาติ ผิวพรรณ วรรณะ และลัทธิทางศาสนาใด ๆ

การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการลูกเสือจะสามารถทำการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้

2.1 การพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเอง หมายถึง ความต้องการของบุคคลในการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนจากที่เป็นอยู่ ให้มีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น เกิดประโยชน์ต่อตนเองและหน่วยงาน อีกทั้ง พัฒนาศักยภาพของตนเองให้เพิ่มขึ้น ดีขึ้นในทุกด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาทางกาย
2. การพัฒนาทางจิตใจ
3. การพัฒนาทางอารมณ์
4. การพัฒนาทางสติปัญญา
5. การพัฒนาทางสังคม
6. การพัฒนาทางความรู้
7. การพัฒนาทางอาชีพ
8. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม

1. การพัฒนาทางกาย หมายถึง การพัฒนาสุขภาพ อนามัย ให้ร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ กริยาท่าทาง การแสดงออก การใช้น้ำเสียง วาจา การใช้คำพูดในการสื่อความหมาย และการแต่งกายที่สะอาด เหมาะสมกับกาลเทศะ เหมาะกับบุรุษและสตรี

2. การพัฒนาทางจิตใจ หมายถึง การพัฒนาเจตคติที่ดี หรือความรู้สึที่ดี หรือการมองโลกในแง่ดี รวมถึงการพัฒนาสุขภาพจิตของตนเองให้อยู่ในสถานการณ์ที่เป็นปกติและเป็นสุข โดยมีคุณธรรมเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจ

3. การพัฒนาทางอารมณ์ หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการควบคุมความรู้สึกนึกคิด การควบคุมอารมณ์ที่เป็นโทษต่อตนเองและผู้อื่น โดยมีธรรมะเป็นหลักพัฒนาทางอารมณ์

4. การพัฒนาทางสติปัญญา หมายถึง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเอง การพัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การพัฒนากระบวนการทางความคิดเชิงวิเคราะห์ การตัดสินใจด้วยความเฉลียวฉลาดและมีไหวพริบปฏิญาณ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตน มีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ และมีเหตุผลที่ดี

5. การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี คิดดี ทำดี มีจิตสาธารณะ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. การพัฒนาทางความรู้ หมายถึง การพัฒนาความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า สามารถนำเทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. การพัฒนาทางอาชีพ หมายถึง การพัฒนาทักษะฝีมือ ความรู้ ความสามารถความชำนาญการทางอาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยการฝึกทักษะฝีมือ

8. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระตุ้นและรักษา ตลอดจนแสวงหาแนวทางที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืน ด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าและการดูแลรักษา

2.2 การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง ความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการติดต่อเกี่ยวข้องกับระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อทำความรู้จักกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันด้วยความเต็มใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน อาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจไม่จำกัดแน่นอน สามารถอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้น โดยอาศัยความอดทนในการอยู่ร่วมกัน

การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มที่ตนเอง ดังนี้

1. รู้จักปรับตนเองให้มีอารมณ์หนักแน่น ไม่หวาดระแวง ไม่อ่อนแอหรือแข็งกระด้าง ไม่เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรง่าย
2. รู้จักปรับตนเองให้เข้ากับบุคคล และสถานการณ์ รวมทั้งยอมรับและปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบต่าง ๆ รู้จักบทบาทของตนเอง
3. รู้จักสังเกต รู้จืด และรู้จำ การสังเกตจะช่วยให้เราสามารถเข้ากับทุกคน ทุกชั้น ทุกเพศ และทุกวัยได้ดี
4. รู้จักตนเองและประมาณตน ช่วยให้คนลดทิฐิ และเห็นความสำคัญของผู้อื่น ช่วยสร้างความพึงพอใจให้แก่กัน
5. รู้จักสาเหตุและใช้เหตุผลต่อผู้อื่น ช่วยลดความวุ่นวาย ทำให้การคบหากันไปด้วยดี
6. มีความมั่นใจในตนเอง และเป็นตัวของตัวเอง

2.3 การพัฒนาสัมพันธภาพภายในชุมชนและสังคม

การพัฒนาสัมพันธภาพภายในชุมชนและสังคม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำ มีรายได้เพียงพอในการครองชีพ ประชาชนได้รับความเสมอภาค ความยุติธรรมมีคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกชั้นตอนอย่างมีระบบ การพัฒนาสัมพันธภาพภายในชุมชนและสังคม จำเป็นต้องเริ่มต้นที่ตนเอง ดังนี้

1. พัฒนาบุคลิกภาพให้ผู้พบเห็นเกิดความชื่นชมและประทับใจ ด้วยการพูดและกิริยาท่าทาง
2. พัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกด้วยความจริงใจ ใจกว้าง ใจดี
3. ให้ความช่วยเหลือเอาใจใส่ในกิจกรรมและงานส่วนรวม ด้วยความมีน้ำใจและเสียสละ
4. ให้คำแนะนำหรือเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในสังคมให้ดีขึ้น
6. พูดคุยกับทุกคนด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นมิตรกับทุกคน
7. ยึดหลักปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน คือ การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ประหยัดและอดออม มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

การพัฒนาสัมพันธภาพภายในชุมชนและสังคม เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับแนวคิด ทศนคติ และพฤติกรรมให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยจะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาให้เป็นชุมชนที่ดี สร้างความรู้สึกรักและผูกพันต่อชุมชนของตนเอง ซึ่งเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา